

1	Basfrågor om Välvald.....	3
1.1	Vad är Välvald?	3
1.2	Hur syns Välvald?	3
1.3	Varför tar apoteken fram en egen guide för mer transparenta företag?	3
1.4	Vad innebär guiden Välvald?.....	3
1.5	Varför gäller Välvald endast för receptfria läkemedel?	4
1.6	Vad krävs för att ett läkemedelsföretag ska uppfylla kraven?	4
1.7	Vad vill ni uppnå med guiden?	4
1.8	Vad är problemet med läkemedelstillverkning?	4
1.9	Vilka miljöproblem orsakar läkemedel i Sverige?.....	5
1.10	Vilka ligger bakom Välvald?.....	5
1.11	Är inte andra läkemedel bra?.....	5
1.12	Varför säljer ni läkemedel som inte uppfyller kraven?	5
1.13	Varför lämnar inte läkemedelsföretagen ut information om läkemedelsproduktionen?	6
1.14	Vilka uppfyller kriterierna och hur uppdateras guiden?.....	6
1.15	Var finns mer information?	6
2	Avancerade frågor om Välvald	6
2.1	Hur fungerar inköp av receptbelagda läkemedel och vilka miljökrav ställs där?	6
2.2	Varför kan jag inte välja ett läkemedel som är miljövänligt?	6
2.3	Varför kallas det guide, är det inte en märkning?	7
2.4	Vad kan man som kund göra för att ta reda på hur läkemedel tillverkas och ställa krav på att Sverige ska ställa miljökrav vid godkännande av läkemedel?	7
2.5	Svartmålar vi inte de läkemedel som vi säljer genom att problematisera läkemedelstillverkningen och endast lyfta fram vissa leverantörer?	7
2.6	Hur säkerställer vi att detta blir ett långsiktigt engagemang?.....	7
2.7	Varför har vi valt just dessa kriterier?.....	7
2.8	Ett av kriterierna för "Väljvald" är att läkemedelsföretaget ska hållbarhetsrapportera enligt GRI Standards - uppfyller apoteksbolagen själva det?	8
2.9	Riskerar ni inte att stänga ute små läkemedelsföretag med era krav?	8

2.10	Hur granskar ni företagen?	8
2.11	Gäller Välvald även för medicintekniska produkter?	9
2.12	Hur involverar vi läkemedelsföretagen i utvecklingen av kriterierna?	9
2.13	Riskerar inte hållbarhetsguiden att vilseleda kunderna? Ni ställer ju inga direkta krav på tillverkningsprocessen?	9
2.14	Är det verkligen trovärdigt att en branschförening driver detta arbete? Borde det inte vara en oberoende organisation som driver detta?	9
2.15	Varför väljer ni att fokusera på det här problemet i Sverige när tillverkningen av de flesta läkemedel sker i andra länder? Ska inte de länderna ta sitt ansvar själva?	9
2.16	Det finns ju redan miljöinformation om läkemedelssubstanser i FASS, är det samma information som er märkning utgår ifrån?	10
2.17	Varför inför ni inte en riktig miljömärkning även om inga läkemedelsföretag kan uppfylla kriterierna?	10
2.18	Lurar ni inte konsumenterna att de ska välja ett "grönt läkemedel" fast det inte är det?	10
2.18	Varför gör ni undantag för vissa substanser? Det är väl bättre att använda även dessa läkemedel från mer transparenta företag?	10

Q&A om Välvald - apotekens guide för ökad transparens

1 Basfrågor om Välvald

1.1 Vad är Välvald?

Välvald är apoteksbranschens guide till de läkemedelsföretag som är mer transparenta med sitt hållbarhetsarbete. Syftet är att de kunder som vill göra medvetna val guidas till de läkemedelsföretag som uppfyller våra krav på ökad transparens. På längre sikt vill vi skärpa kriterierna så att Välvald bidrar till en mer hållbar läkemedelstillverkning.

1.2 Hur syns Välvald?

Från och med den 11 februari 2021 kommer alla svenska apotek att införa den gemensamma guiden. De läkemedelsföretag som uppfyller guidens krav får symbolen Välvald på apotek. Symbolen sitter på hyllkanten eller i e-handeln i direkt anslutning till det receptfria läkemedlet.

1.3 Varför tar apoteken fram en egen guide för mer transparenta företag?

Vi vet att det finns stora miljöproblem kopplat till tillverkning av läkemedel. Men det saknas krav på att läkemedelsföretag öppet ska visa hur deras produktion går till. Därför vet vi ytterst lite om tillverkningen av de läkemedel som säljs på apotek i Sverige.

Allt fler av apotekens kunder ställer frågor om miljö och hållbarhet, men på grund av bristen på transparens inom läkemedelsbranschen har vi inte möjlighet att svara på dessa frågor. Idag finns det ingen etablerad miljö- eller hållbarhetsmärkning för läkemedel. Därför har vi valt att lansera Välvald, för att hjälpa kunderna att göra mer medvetna val.

1.4 Vad innebär guiden Välvald?

De läkemedelsföretag som uppfyller guidens krav får symbolen Välvald på apotek. Symbolen syns i anslutning till produkten. Välvald guidar dig som kund till de företag som är mer transparenta och öppna med sitt hållbarhetsarbete. Guiden garanterar inte att just det aktuella läkemedlet är tillverkat mer hållbart än något annat. Läkemedelsföretagen lämnar inte ut sådan information. Den visar enbart vilka företag som omfattas en externt granskad hållbarhetsredovisning och är medlem i läkemedelsindustrins internationella organisation PSCI som arbetar för ökad transparens och hållbarhet i leverantörskedjan.

1.5 Varför gäller Välvald endast för receptfria läkemedel?

Apotek säljer tre kategorier av varor; receptbelagda läkemedel, receptfria läkemedel samt handelsvaror. Enligt lag måste alla apotek sälja alla receptbelagda läkemedel. Här skulle staten kunna ställa krav i samband med inköp av läkemedel men så som nuvarande lagstiftning är utformad är det inte möjligt. För handelsvaror finns flera etablerade miljömärkningar, till exempel Bra Miljöval och Svanen.

1.6 Vad krävs för att ett läkemedelsföretag ska uppfylla kraven?

Läkemedelsföretagen som får symbolen Välvald i anslutning till sina produkter uppfyller två krav:

- Företaget¹ ska rapportera sitt hållbarhetsarbete enligt redovisningsramverket GRI Standards eller likvärdig standard. Hållbarhetsredovisningen ska vara granskad av oberoende part.
- Företaget² ska vara medlem i branschorganisationen Pharmaceutical Supply Chain Initiative (PSCI) som arbetar för transparens och gemensamma hållbarhetskrav för läkemedelstillverkare.

Undantaget är produkter som innehåller diklofenak. Sveriges apotek har sedan tidigare en branschöverenskommelse om hyllkantsinformation angående att diklofenak kan påverka naturen negativt och därför bör användas med eftertanke.

1.7 Vad vill ni uppnå med guiden?

Vi vill bidra till en mer hållbar läkemedelstillverkning. Med hjälp av konsumentmakten vill vi öka trycket på läkemedelsföretagen för att säkerställa att deras läkemedel tillverkas hållbart och med transparens. Idag uppfyller ett tiotal läkemedelsföretag apoteksbranschens krav. (Se exakt vilka företag på Apoteksföreningens hemsida.) Fler företag arbetar för att uppfylla kriterierna. Kraven kommer att ses över och uppdateras årligen i dialog med läkemedelsföretagen och andra aktörer såsom forskare och intressenter. Vår strävan är att med tiden kunna ställa hållbarhetskrav på produktnivå.

1.8 Vad är problemet med läkemedelstillverkning?

All typ av produktion påverkar miljön negativt, läkemedelstillverkning är inget undantag. Under många år har det genom forskning framkommit att det släpps ut stora mängder läkemedelsrester vid tillverkning. Forskningen visar också att läkemedelsrester kan vara skadliga för människor och miljö. En stor del av dessa problem har uppmärksammats i Indien och Kina.

¹ Om företaget är ett dotterbolag och inte har en egen hållbarhetsredovisning ska de omfattas av moderbolagets hållbarhetsredovisning som måste uppfylla kravet.

² Om företaget är ett dotterbolag så är det moderbolaget som granskas.

Det finns inga krav på läkemedelsindustrin att redovisa var och hur deras läkemedel är tillverkade. Därför vet vi i Sverige väldigt lite om tillverkningen av just de läkemedel som vi använder. Apoteken tycker att det är fel att vi i Sverige ska bli friska på bekostnad av andra människor, djur och natur.

1.9 Vilka miljöproblem orsakar läkemedel i Sverige?

De största utsläppen av läkemedelsrester sker vid tillverkning. Därför fokuserar Välvald på att påverka tillverkningsindustrin.

De halter av läkemedel som uppmätts i miljön i Sverige är mycket små, här sker utsläppen framför allt efter användning. Resterna späds då ut via reningsverk och når svenska vattendrag i mindre mängder. Hur läkemedelssubstanser påverkar naturen varierar i hög grad. Vissa läkemedelsrester klarar inte våra reningsverk av att rena. De flesta sådana substanser säljs receptbelagda i Sverige. Den enda substansen som säljs receptfritt i Sverige är diklofenak. Sverige har sedan 2015 reglerat hur mycket diklofenak som får släppas ut i våra vatten, vilket framgår av Havs- och vattenmyndighetens föreskrift om särskilda förorenande ämnen. Dessa värden överskrids. För att bidra till minskade utsläpp av diklofenak har Sveriges Apoteksförening en branschöverenskommelse om att informera om diklofenaks negativa påverkan på miljön. Därför undantas produkter innehållande diklofenak i Välvald.

Apoteken tar ansvar för att samla in överblivna och oanvända läkemedel så att de inte hamnar i naturen på fel sätt. Varje år samlas runt 1 400 ton överblivna läkemedel in via apotek.

1.10 Vilka ligger bakom Välvald?

Guiden är apoteksbranschens gemensamma initiativ för att kunna ställa krav mot läkemedelsindustrin. Välvald administreras av branschorganisationen Sveriges Apoteksförening där alla apotek i Sverige är representerade. Läkemedelsföretagen betalar ingenting för att få symbolen vid sin produkt utan apoteksbranschen står för hela kostnaden.

1.11 Är inte andra läkemedel bra?

Alla läkemedel som säljs på svenska apotek uppfyller högt ställda kvalitetskrav, det kan kunderna alltid känna sig trygga med. Välvald är en guide som enbart visar att de företag som ligger bakom produkten uppfyller de uppsatta kraven rörande transparens och hållbarhet som vi idag får information om från företagen.

1.12 Varför säljer ni läkemedel som inte uppfyller kraven?

Apotekens ansvar är att sälja alla läkemedel som godkänts av Läkemedelsverket. Vi vill underlätta för konsumenten att göra mer medvetna val men kundens medicinska behov går alltid först.

1.13 Varför lämnar inte läkemedelsföretagen ut information om läkemedelsproduktionen?

Läkemedelsindustrin kan eller vill inte lämna ut information av konkurrensskäl. Andra globala industrier har kommit en bra bit på vägen gällande transparens och hållbarhet. Vi vill att läkemedelsindustrin följer efter, kommer ikapp och springer om. Det här är vårt första steg för att trycka på läkemedelsföretagen att bli mer transparenta och hållbara kring läkemedelstillverkning. Vi vill visa företagen att kunderna tycker att transparens och hållbarhet är konkurrensfördelar, inte nackdelar.

1.14 Vilka uppfyller kriterierna och hur uppdateras guiden?

Idag uppfyller ett tiotal läkemedelsföretag våra krav. Vi vet att fler är på väg men har inte uppfyllt alla krav än. Listan på vilka läkemedelsbolag som uppfyller kraven och vid vilka produkter som symbolen ska sitta kommer uppdateras årligen. I dialog med läkemedelsbolag och andra aktörer kommer kriterierna kontinuerligt att uppdateras. Vi strävar efter att kunna ställa hållbarhetskrav på produktnivå.

1.15 Var finns mer information?

För information om guiden se <http://www.sverigesapoteksforening.se>

2 Avancerade frågor om Välvald

2.1 Hur fungerar inköp av receptbelagda läkemedel och vilka miljökrav ställs där?

Läkemedelsverket beslutar vilka läkemedel som får säljas i Sverige. Enligt lag måste alla apotek sälja alla receptbelagda läkemedel som godkänns av Läkemedelsverket. Här skulle staten kunna ställa krav i samband med godkännande av läkemedel för försäljning i Sverige, men så som nuvarande lagstiftning ser ut går det inte. I budgetproposition 2021 har regeringen avsatt medel för en försöksverksamhet med miljöpremie i förmånssystemet för läkemedel. Det tycker vi är mycket bra.

Genom att gå före och införa Välvald för receptfria läkemedel på apotek så vill vi uppmana beslutsfattare och myndigheter att agera för att förbättra situationen kring receptbelagda läkemedel. Vi vill att alla parter ska ta sitt ansvar för att skapa en mer hållbar läkemedelsbransch.

2.2 Varför kan jag inte välja ett läkemedel som är miljövänligt?

Apoteken har idag inte möjlighet att få information om hur läkemedel produceras. Vi behöver få ökad insyn i tillverkningen av de läkemedel som säljs på apoteken, därför tar vi ett första branschgemensamt steg med Välvald för receptfria läkemedel. För det receptbelagda sortimentet är det Tand- och läkemedelsförmånsverket som beslutar om modellen för generikautbyte och där ställs det idag inga miljökrav. Vi hoppas att vårt

arbete med guiden Välvald ska leda till att läkemedelsbolagen blir mer transparenta så att vi framöver kommer kunna guida kunderna till miljövänliga läkemedel.

2.3 Varför kallas det guide, är det inte en märkning?

För att kunna kallas miljömärkning krävs att vi kan garantera att varje enskild produkt tillverkats med låg påverkan på miljön, vilket vi inte har möjlighet att göra idag på grund av att läkemedelsbolagen inte är öppna med hur deras produkter tillverkas. Vårt mål är att Välvald ska kunna bli en miljömärkning med tiden. Så som informationsläget ser ut idag kan vi enbart guida konsumenterna till de läkemedelsföretag som kommunicerar på ett transparent sätt kring sitt miljö- och hållbarhetsarbete.

2.4 Vad kan man som kund göra för att ta reda på hur läkemedel tillverkas och ställa krav på att Sverige ska ställa miljökrav vid godkännande av läkemedel?

Du kan som konsument ställa krav på politiker att förändra Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets möjlighet att ställa miljökrav vid inköp av läkemedel. Du kan även kontakta läkemedelsföretagen för att ställa frågor kring hur deras läkemedelsproduktion ser ut från ett miljöperspektiv. När du köper receptfria läkemedel kan du leta efter Välvald-symbolen.

2.5 Svartmålar vi inte de läkemedel som vi säljer genom att problematisera läkemedelstillverkningen och endast lyfta fram vissa leverantörer?

Vi lyfter en viktig fråga som få människor känner till: tillverkning av läkemedel kan faktiskt skada miljön och människor. Vår guide Välvald är ett första branschgemensamt steg, nu behöver vi få fler konsument, politiker och beslutsfattare intresserade, för att i förlängningen kunna åstadkomma en förändring.

2.6 Hur säkerställer vi att detta blir ett långsiktigt engagemang?

Apoteken anser att om frågan om hållbar läkemedelstillverkning ska drivas framgångsrikt och ansvarsfullt behöver det göras branschgemensamt där vi får större påverkansmöjlighet än vad varje enskilt apotek har. Sveriges Apoteksförening driver sedan länge frågan att miljö ska ingå som kriterium vid val av periodens vara.

Sveriges Apoteksförening beslutade år 2018 att ta fram en branschgemensam guide för receptfria läkemedel, ett arbete som Apotek Hjärtat påbörjade några år tidigare. Planen är att kraven årligen ses över och i dialog med läkemedelsbolag och andra intressenter kontinuerligt uppdateras.

2.7 Varför har vi valt just dessa kriterier?

På grund av att läkemedelsindustrin inte är transparent har vi idag endast möjlighet att utgå från information som läkemedelsföretagen tillgängliggör externt, som hållbarhetsredovisningar och medlemskap i branschorganisationen PSCI. Med tiden

hoppas vi att transparensen ökar i branschen och att vi har möjlighet att ställa skarpare krav som säkerställer att enskilda produkter är hållbart tillverkade.

2.8 Ett av kriterierna för "Välvald" är att läkemedelsföretaget ska hållbarhetsrapportera enligt GRI Standards - uppfyller apoteksbolagen själva det?

Kravet på att läkemedelsföretaget ska hållbarhetsrapportera grundar sig i att vi vill veta att de säkerställer att deras läkemedel är tillverkade genom goda arbetsförhållanden och utan utsläpp av läkemedelssubstanser. Genom att företaget redovisar sitt hållbarhetsarbete enligt en vedertagen standard, som GRI Standards eller liknande visar det att företaget är transparenta med hur de arbetar med hållbarhetsfrågor³. Vi kräver också att hållbarhetsredovisningen ska vara granskad och godkänd av en tredje part, vilket visar på ytterligare öppenhet hos företaget. Vi kommer successivt skärpa till kraven, med målet att framöver kunna ställa produktkrav.

De allra flesta apotek arbetar med miljö- och hållbarhetsfrågor. Flera av de större apotekskedjorna hållbarhetsredovisar. Men apoteksaktörerna skiljer sig mycket åt, allt från stora kedjor till enskilt drivna apotek. Det innebär olika förutsättningar att driva miljö- och hållbarhetsarbete. En viktig miljöaspekt för apoteken är inköp av varor där vi nu branschgemensamt arbetar för att leverantörerna för receptfria läkemedel ska uppfylla våra krav enligt Välvald.

2.9 Riskerar ni inte att stänga ute små läkemedelsföretag med era krav?

Kraven är så ställda att även mindre läkemedelsföretag ska ha möjlighet att uppfylla dem. Vi vill att läkemedelsföretaget öppet ska redovisa hur läkemedel är tillverkade med avseende på t.ex. arbetsförhållanden och utsläpp av läkemedelssubstanser.

2.10 Hur granskar ni företagen?

Granskningen utgår ifrån vilka företag som är medlemmar i PSCI. Därefter går vi igenom vilka som säljer receptfria läkemedel i Sverige, antingen via moderbolaget eller via dotterbolag. Företag (moderbolaget eller dotterbolaget) som har en godkänd hållbarhetsredovisning som dessutom är tredjepartsgranskad får Välvald. De företag som säljer produkter som innehåller diklofenak får inte guiden i anslutning till just dessa produkter.

³ Om företaget är ett dotterbolag och inte har en egen hållbarhetsredovisning ska de omfattas av moderbolagets hållbarhetsredovisning som måste uppfylla kravet.

2.11 Gäller Välvald även för medicintekniska produkter?

Välvald gäller endast för receptfria läkemedel. Vi vill bidra till en hållbar läkemedelsproduktion då vi vet att det finns stora hållbarhetsrisker kopplade till den produktionen idag, bland annat utsläpp av läkemedelssubstanser som påverkar människor och natur negativt. Medicintekniska produkter har också en miljöpåverkan men vi arbetar inte branschgemensamt kring denna produktkategori utan det är upp till respektive apoteksföretag att ställa krav på dessa leverantörer och produkter.

2.12 Hur involverar vi läkemedelsföretagen i utvecklingen av kriterierna?

För att säkerställa att vi ställer lämpliga krav på läkemedelsföretagen har Sveriges Apoteksförening dialog med läkemedelsindustrin och andra intressenter. Denna dialog sker kontinuerligt.

2.13 Riskerar inte hållbarhetsguiden att vilseleda kunderna? Ni ställer ju inga direkta krav på tillverkningsprocessen?

Det finns i dagsläget ingen annan guide för miljö- eller hållbarhetsfrågor på läkemedel i hela världen. Välvald är inte perfekt, men det är ett första branschgemensamt steg för att nå målet om en hållbar läkemedelsproduktion. Ser företagen att kunderna gör medvetna val när de köper receptfria läkemedel sporrar de förhoppningsvis till att bli mer transparenta när det gäller tillverkningen.

2.14 Är det verkligen trovärdigt att en branschförening driver detta arbete? Borde det inte vara en oberoende organisation som driver detta?

Visionen med Välvald är att den ska bidra till en hållbar läkemedelstillverkning. Idag finns det ingen oberoende organisation som driver en miljömärkning för läkemedel och vi ser det därför som apotekens ansvar att göra något tills dess att någon oberoende organisation tar fram ett bättre alternativ. Eftersom Välvald inte garanterar att ett specifikt läkemedel är hållbart producerat, utan utgår från kriterier på företagsnivå uppfyller den inte kraven på vad som definieras som miljömärkning. Välvald är en konsumentguide för ökad transparens. Sveriges Apoteksförening för dialog med olika aktörer som arbetar med läkemedel och miljöfrågor, däribland oberoende organisationer som arbetar med miljömärkningar och vår vision är att Välvald framöver ska innehålla produktkrav.

2.15 Varför väljer ni att fokusera på det här problemet i Sverige när tillverkningen av de flesta läkemedel sker i andra länder? Ska inte de länderna ta sitt ansvar själva?

Liksom klimatfrågan är även den här frågan ett globalt problem. Många av de läkemedel som finns i svenska apotek tillverkas idag på andra platser i världen, bland annat i Indien och Kina. Genom att driva dessa frågor i Sverige hoppas vi att Sverige, som på så många andra områden, kan driva på en positiv förändring även utanför våra landsgränser.

2.16 Det finns ju redan miljöinformation om läkemedelssubstanser i FASS, är det samma information som er märkning utgår ifrån?

Nej, miljöinformationen i FASS läggs in av läkemedelsföretagen själva och kvalitetsgranskas av tredje part, IVL Svenska Miljöinstitutet. Miljöbedömningsmodellen utgår ifrån beräknad riskanalys av utsläpp i Sverige när patienter använt läkemedel. Det framgår om det finns risk för att läkemedlet är miljöfarligt när det kommer ut i naturen, om läkemedlet är svårt att brytas ned i naturen och eller har potential att bioackumuleras i vattenlevande organismer. Modellen säger ingenting om hur läkemedelsbolagen säkerställer att läkemedelsrester inte kommer ut i naturen vid tillverkning av läkemedlet.

2.17 Varför inför ni inte en riktig miljömärkning även om inga läkemedelsföretag kan uppfylla kriterierna?

Kunderna ställer redan frågor om ”gröna läkemedel” på apotek. En miljömärkning som inget läkemedel skulle kunna uppfylla kriterierna för tror vi inte skulle leda någon vart. Det är läkemedelsföretagen som vi vill nå och få förstå att kunderna faktiskt vill ha detta. Med Välvald kan vi förhoppningsvis visa att kunderna gör ett aktivt val baserat på transparens och hållbarhet. Ökad transparens är därför en konkurrensfördel och inte nackdel.

2.18 Lurar ni inte konsumenterna att de ska välja ett ”grönt läkemedel” fast det inte är det?

Vi är noga med att alltid förklara att Välvald inte är en miljömärkning eller att vi märker enskilda produkter. Det är enbart en guide till de läkemedelsföretag som är mer transparenta med hur de arbetar med sina hållbarhetsfrågor utifrån våra uppsatta kriterier. Våra kriterier är inte perfekta, tvärtom. Vi vill så snart som möjligt vidareutveckla kriterierna så att de framöver visar att ett specifikt läkemedel är mer hållbart eller miljövänligt producerat än ett annat.

2.18 Varför gör ni undantag för vissa substanser? Det är väl bättre att använda även dessa läkemedel från mer transparenta företag?

För att få Välvald måste läkemedelsföretagen uppfylla våra krav gällande hållbarhetsredovisning och medlemskap i industrins internationella organisation för ökad transparens och hållbarhet i leverantörskedjorna, PSCI.

Utöver de två kriterierna så undantas enskilda läkemedel som innehåller diklofenak med anledning av att Sveriges Apoteksförening har en branschöverenskommelse att informera om substansens negativa påverkan av miljö. Vi anser att det skulle ge kunderna dubbla budskap om dessa produkter får symbolen Välvald vid hyllkanten. De allra flesta

läkemedel som innehåller diklofenak är numera receptbelagda men några produkter i gelform finns kvar i det receptfria sortimentet. Apotekens personal har stor kunskap och ger råd om vilka läkemedel som bör användas när. Ibland kan andra substanser fungera lika bra och ibland inte.

Riskbilden för diklofenak handlar om utsläpp i samband med användning. Det skiljer sig från de två uppsatta kriterierna för Välvald som handlar om hållbarhet och transparens hos läkemedelsföretagen för att minska risker i anslutning till tillverkning av läkemedel. Detta kan uppfattas som missvisande, men vi anser att det även är missvisande att visa symbolen i anslutning till produkter som är särskilt förorenande.